

Asia: VN/9791/2020

Rikosprosessin tehostaminen

1. Lapsiin kohdistuvien rikosten käsittelyn nopeuttaminen

a) Esitutinnan toimittamista sekä syyteharkintaa ja syytteen nostamista kiireellisesti koskevat ehdotukset sekä pääkäsittelyn pitämistä määräajassa koskeva ehdotus asianomistajan ollessa alle 18-vuotias (ETL 3:11, ROL 1:8a ja ROL 5:13)

On sinänsä ymmärrettävää, että alle 18-vuotiaiden (lapset) asianomistajien asiat halutaan käsitellä nopeasti. Erityisesti kohtuuttoman pitkiä käsittelyaikoja tulisi välttää. Mutta kohtuuttoman pitkistä käsittelyajoista kärsivät muutkin asianomistajat kuin lapset. Kysymys ei ole vain siitä, pitäisikö lasten asiat käsitellä nopeasti, vaan myös siitä, pitäisikö ne käsitellä nopeammin kuin muiden vastaavanlaisten rikosten kohteiksi joutuneiden asianomistajien (aikuisten) asiat.

Lasten nopeutetun käsittelyn kohdalla voidaan puhua pikakaistasta. Yhtä hyvin voitaisiin kuitenkin puhua myös ohituskaistasta. Vaikka käytännön tilanteet voivat vaihdella, seurauksena lasten käsittelyn nopeuttamisesta on vääjäämättä se, ilman resurssien lisäämistä, että aikuisten asioiden käsittely viivästyy sen johdosta. Voidaan ajatella, että kyllä tuomioistuimen pitäisi pystyä järjestämään istunto 30 päivän kuluessa rikosasian vireille tulosta. Niin pitäisikin, jos ei olisi muuta tekemistä. Tuomareilla on kuitenkin yleensä kalenteri täynnä tai lähes täynnä paikasta riippuen muutama kuukausi eteenpäin tai huomattavasti kauemminkin. Mihin sitten raivataan tilaa kiireelliselle lasten istunnolle? Ministeriössä ehkä lähdetään siitä, että työajattomat tuomarit hoitavat tällaiset kiireelliset jutut muiden töiden ohella ilta- ja viikonlopputöinä. Suurimmissa yksiköissä lasten rikosjuttujen volyyymi lienee niin suuri, että niitä varten voidaan irrottaa pari niitä päätoimisesti ja päivystysluonteisesti hoitavaa tuomaria. Heidän työpanoksensa on tietenkin pois muiden asioiden hoitamisesta.

Jollei rivituomari saa muuten sovitettua lasten asiaa kalenteriinsa eikä halua tehdä sen takia ilta- tai viikonlopputöitä, täytyy jonkun muun jutun käsittely peruuttaa. Jo kerran sovittu käsittelyaika ja kutsut siihen joudutaan peruuttamaan ja etsimään uusi käsittelyaika ja tekemään uudet kutsut. Voidaan kysyä, ovatko kaikki asianomistajana olevien lasten asiat lopulta niin kiireellisiä, että tällaisiin toimiin ryhtyminen on järkevää. Lisäksi voi tuntua oudolta, että jos lasta koskeva asia on

ollut vuoden tai kaksi esitutkinnaissa, lopulta tuomioistuimessa tulee kova kiire, ja asia täytyy käsitellä kuukaudessa.

Kun lapsi on rikosasiassa vastaajana, nopeutettua käsittelyä voidaan perustella sillä, että halutaan mahdollisimman nopeasti puuttua lapsen mahdollisesti alkavaan rikoskierteeseen. Puoltaako se, että asianomistajana on lapsi, asian nopeampaa käsittelyä kuin se, että vastaavanlaisen rikoksen kohteeksi on joutunut aikuinen? Paha eli epäilty rikos on jo tapahtunut. Oikeuskäsittely ei saa tehtyä tekemättömäksi. Käsittely ei vähennä teosta mahdollisesti aiheutunutta fyysistä kipua. Henkisten kärsimysten osalta sillä, että asiassa saadaan jonkinlainen oikeuden ratkaisu, voi olla jonkin verran merkitystä. Jälleen voidaan kuitenkin kysyä, poikkeako lasten tilanne tältä osin jotenkin aikuisten asianomistajien tilanteesta. Edelleen voidaan kysyä, rapauttaako se enemmän uskoa oikeusvaltioon, että pitkittyneen asian asianomistajana on lapsi eikä aikuinen.

Käsittelyn pitkittymisestä voi olla haittaa etenkin niissä tapauksissa, joissa lasta kuullaan oikeudessa todistelutarkoituksessa. Tuleva kuuleminen jännittää, mutta niin se jännittää varmaan monia aikuisiakin. On kuitenkin muistettava, että alle 15-vuotiaat lapset kuullaan esitutkinnaissa eikä heitä enää kuulla oikeudessa. Tilanne voi myös olla se, että lapseen kohdistuneen rikoksen vastaaja on esitutkinnaissa tunnustanut teon. Asia voidaan tällöin yleensä hoitaa poissaolokäsittelyä niin, ettei kenenkään tarvitse tulla paikalle, taikka kirjallisessa menettelyssä. Ainoa havainto käsittelystä voi siten olla postissa tuleva tuomio. Kysymys voi olla esim. nuorten välisestä lievistä pahoinpitelystä, jolloin voidaan kysyä, pitäisikö sellaisetkin laittaa ohituskaistalle. Tilanne voi myös olla se, että lapseen kohdistunut rikos on pieni osa saman vastaajan tai vastaajien rikosvyyhteä. Pitääkö lapsen asia tällaisessa tapauksessa erottaa omaksi asiaksi vai yrittää käsitellä koko vyyhti 30 päivässä.

b) Edunvalvojan määräämistä esitutkinnaissa koskeva ehdotus (ETL 4:8)

Työryhmä esittää edunvalvojan määräämisen mahdollisuutta laajennettavaksi muihinkin alle 18-vuotiaisiin lapsiin kuin asianosaisiin. Tällä tarkoitettaneen lähinnä alaikäisiä todistajia. Tarkoitus on varmaan tässäkin kohtaa periaatteessa kannatettava. Voidaan jälleen kuitenkin kysyä, millä tavalla ehdotus tehostaa rikosprosessia? Esim. tuomioistuimelle tulee lisätyötä, kun täytyy ensin tehdä päätös edunvalvojan määräämisestä ja myöhemmin vielä päätös edunvalvojan palkkiosta.

2. Erityisosaamisen turvaaminen

a) Esitutkinna johdon keskittämistä alle 18-vuotiaita koskevassa esitutkinnaissa koskeva ehdotus (ETL 4:7)

Työryhmä esittää, että jos alle 18-vuotiaisiin kohdistetaan tutkintatoimenpiteitä, myös tutkinna johto olisi mahdollisuuksien mukaan annettava tähän tehtävään erityisesti perehtyneille tutkinna johtajille.

Ymmärrettävää on, että alaikäisen kuuleminen ja hänen kertomuksensa näyttöarvon arviointi voi vaatia erityisosaamista. Kyseenalaista sen sijaan on, vaatiko ja jos vaatii, missä määrin alaikäiseen

kohdistetut tutkintatoimenpiteet erityistä perehtymistä tutkinnanjohtajalta. Voidaan kysyä, poikkeavatko alaikäisiä koskevat rikokset tutkinnan osalta lopulta kovinkaan paljoo vastaavanlaisista täysi-ikäisiä koskevista rikoksista. Syntyy vaikutelma, että vaatimalla tutkinnanjohtajalta tällaisissa asioissa erityistä perehtymistä, halutaan varmistaa se, että ohituskaista toimii, eli että heidät voidaan tarvittaessa irrottaa muista töistään hoitamaan alaikäisten asioita. Toki erityisosaamisella voi olla jotain vaikutusta prosessin keston, mutta suurempi vaikutus taitaa lopulta olla asioiden priorisoinnilla. Onkohan sitten niin, että uhridirektiivi (ja muut kansainväliset sitoumukset) asettaa tutkinnalle niin laajoja ja moninaisia vaatimuksia, että niistä selviytyäkseen on oltava syvällisesti perehtynyt ko. direktiiviin ja sen asettamiin vaatimuksiin. Epäilemättä rikosprosessissa on osallisena paljon muitakin ryhmiä, jotka haluaisivat, että hänen asiaansa käsittelevät juuri sellaisiin rikoksiin perehtyneet tutkijat ja tutkinnanjohtajat.

b) Esitutkintatoimenpiteiden ja tutkinnan johdon keskittämistä erityisen suojelun tarpeessa olevia asianomistajia koskevassa esitutkinnassa koskeva ehdotus (ETL 4:7a)

Vastaavasti kuin edellä lasten kohdalla, esitetään tutkintatoimenpiteiden ja tutkinnan johdon keskittämistä myös erityisen suojelun tarpeessa olevien asianomistajien osalta. Vastaavat kommentit kuin edellä, voidaan tehdä myös tässä kohtaa. Taustalla näyttäisi tässäkin olevan EU:n uhridirektiivi. Jo sen arvioiminen, kuka on "erityisen suojelun tarpeessa" ja haavoittuvassa asemassa, voi olla haasteellista. Työryhmä ei sentään esitä erityiskohtelua myös haavoittuvassa oleville epäillyille ja syytetyille. Vaikka haavoittuvan aseman toteamisessa voi olla hyödyllistä käyttää tutkinnassa mukana olevia viranomaisia, pitäisi asianomistajan asemasta ja voinnista huolehtiminen kuulua ensi sijassa mahdolliselle lakimiesavustajalle sekä sosiaali- ja terveydenhoitoalan viranomaisille. Esitutkinnan päätehtävä on kuitenkin mahdollisen rikoksen ja sen tekijän selvittäminen eikä asianomistajasta ja hänen eduistaan huolehtiminen.

Huomiota voidaan kiinnittää myös siihen, millä tavalla valikoidaan erityisen suojelun tarpeessa olevat. Rikosnimike voi kertoa jotain, mutta liikaa ei siihenkään pidä ripustautua, koska nimikkeiden sisällä voi olla vakavuudeltaan ja laadultaan hyvinkin erilaisia tekoja. Näyttäisi edelleen siltä, että ehdotettu säännös on tarkoitettu koskemaan erityisesti naisiin ja erilaisiin vähemmistöihin kohdistuneita rikoksia riippumatta juurikaan siitä, kuinka vakavista rikoksista on kysymys.

3. Tekniikan hyödyntäminen rikosprosessissa

a) Kuulustelutilaisuuden tallentamista ääni- ja kuvatallenteeseen koskeva ehdotus (ETL 9:3)

Työryhmä haluaa edistää kuulustelutilaisuuden tallentamista ääni- ja kuvatallenteelle niin, että jatkossa tallentamiseen olisi lähtökohtaisesti ryhdyttävä kuulusteltavan pyynnöstä. Kuulustelutilanteen tallentamista voidaan lähtökohtaisesti pitää hyödyllisenä prosessin jatkon kannalta. Myöhemmät (varsin yleiset) väitteet siitä, että kuulustelija on painostanut tai muuten vaikuttanut kuultavaan epäasianmukaisesti, voidaan tarkistaa tallenteelta. Samoin voidaan tarkistaa väite, että kuultavan kertomus on kirjattu väärin tai epätarkasti. Näitä hyötyjä täytyy tietenkin peilata sitä vasten, paljonko tällainen tallentaminen maksaa ja vaikeuttaako se kuulustelun järjestämistä ja pidentää sen kestoja.

Miten sitten olisi suhtauduttava siihen, että tällainen tallentaminen riittäisi, eikä sitä tarvitsisi purkaa sanatarkasti kirjalliseen muotoon, tai jopa niin, että luovuttaisiin kokonaan kuulustelijan kirjaamasta

esitutkintakertomuksesta. On kuitenkin muistettava, että jos halutaan perehtyä kuultavan kertomukseen esitutkinnassa, käy se huomattavasti nopeammin kirjatusta kertomuksesta kuin tallenne katsomalla. Tältä osin olisi tarpeellista tehdä tutkimus siitä, kuinka paljon aikaero keskimäärin on. Asialla on merkitystä erityisesti syyttäjälle syyteharkinnassa ja vähemmässä määrin tuomioistuimelle esim. kun pääkäsittelyssä joudutaan palaamaan kuultavan henkilön esitutkintakertomukseen.

b) Kuulustelutilaisuuden tallentamisesta todisteena käyttämistä varten koskevat ehdotukset (ETL 9:4 ja OK 17:24)

Mietinnössä ehdotetaan laajennusta mahdollisuuteen käyttää kuulustelutilaisuuden tallennetta todisteena oikeudenkäynnissä. Kysymys on periaatteellisesti merkittävästä asiasta.

Tyytyminen esitutkintatallenteen käyttöön voi vaikeuttaa aineellisesti oikeaan lopputulokseen pääsemistä. Tällöin sivuutetaan kokonaan tuomioistuimen mahdollisuus esittää kuultavalle esim. tarkentavia tai selventäviä kysymyksiä. Jossain määrin kyseenalaista on antaa asianomistajalle oikeus vaikuttaa ns. parhaan todistelun periaatteeseen. Tosin asianomistaja voi halutessaan jopa pidättyä kuulemisesta. Voidaan myös todeta, että asianomistajan, vaikka tällä olisi avustaja, voi olla hyvin vaikea arvioida sitä, miten paljon hänen kertomuksensa merkitykseen näyttönä vaikuttaa se, että hän kertoo asioista esitutkintatallenteella eikä pääkäsittelyssä. On myös mahdollista, että muu näyttö muuttuu esitutkinnan edetessä niin, että tallenteella kuullulle henkilölle haluttaisiin esittää lisää kysymyksiä.

Helpompaa on hyväksyä se, että alle 15-vuotiaan tai henkisesti toiminnaltaan häiriintyneen henkilön tallennettua kertomusta voidaan käyttää todisteena. Tästä eteenpäin tarveharkinta vaikeutuu. Miten tuomioistuin arvioi sen, vaarantaisiko kuuleminen oikeudenkäynnissä seksuaalirikoksen 18 vuotta täyttäneen asianomistajan terveyden tai aiheuttaisi muuta vastaavaa merkittävää haittaa? Tarvitaanko arviointiin lääkärinlausunto. Voi myös riippua enemmän henkilöstä kuin rikosnimikkeestä, kuinka raskaana koettelemuksena henkilö oikeudenkäyntiä pitää. Mietinnön mukaan muu vastaava haitta voi olla tuomioistuinkuulemisesta aiheutuva muu kuin sairaudeksi luettava psyykkisen tilan häiriintyminen, joka vaikeuttaa merkittävästi asianomistajan mahdollisuuksia elää normaalia elämää ja joka ilmenee esimerkiksi vakavana keskittymiskyvyn puutteena tai pelkotilana. Jälkeenpäinhän voidaan todeta, miten kuulemisen jälkeen kävi. Tulevaisuuden ennustaminen on kuitenkin vaikeaa ja erityisen vaikeaa se on tällaisessa tapauksessa. Helposti päädytään siihen, että johtopäätöksiä asianomistajan tulevasta tilasta tehdään lähes pelkästään epäillyn rikoksen laadun perusteella.

Tässäkin kohtaa voidaan kysyä, miten valitaan ne rikokset, joiden kohdalla tällaista tallennetta voidaan käyttää todisteena oikeudenkäynnissä. Perustuslakivaliokunta totesi jo aikaisemman lakimuutoksen yhteydessä, että sääntelyyn, jossa kuulustelu-oikeutta pääkäsittelyssä rajoitetaan, tulee lähtökohtaisesti suhtautua erittäin pidättyvästi. Uhrin suojelemiseen liittyvillä perusteilla se kuitenkin voisi olla mahdollista. Lisäksi perustuslakivaliokunta huomautti lausunnossaan, että EIT:n mukaan täysi-ikäisen asianomistajan kuulemiselle pääkäsittelyssä tulee olla este, jotta esitutkinnassa annettua lausumaa voidaan hyödyntää todisteena. Seksuaalirikosten asianomistajien on katsottu tässä(kin) tapauksessa olevan oikeutettuja erityisasemaan. Varmaan on monia muitakin asianomistajia ja todistajia, joiden on, ainakin omasta mielestään, hyvin vaikeaa tulla kertomaan

asioista tuomioistuimeen. Kun mahdollisuuden soveltaminen "luovalla tulkinnalla" avataan, pitäisi se kuitenkin tehdä tasapuolisesti kaikkien sellaisten rikosten kohdalla, joissa voi esiintyä tällaisia tilanteita. Ainakin asiaa tulisi kartoittaa myös muiden rikosten osalta. Ihmiskauppa ja sen lähirikokset ovat nykyisen hallituksen yksi "lempilapsista". Rikoslakia ei kuitenkaan pitäisi kehittää hallitusohjelman kirjausten pohjalta, vaan ottamalla yhdenvertaisesti huomioon eri rikosten asianomistajat.

Asianomistajan kuuleminen kuuleminen pääkäsittelyssä ei välttämättä tarkoita sitä, että häntä kuultaisiin katsekontaktissa epäillyn kanssa. Asianomistajalle oikeudessa kuulemisesta mahdollisesti aiheutuvaa kärsimystä voidaan lieventää sillä, että häntä kuullaan erillisestä huoneesta käsin. Nykytekniikka mahdollistaa senkin, että hän voi olla videoyhteyden päässä vaikka 100 km päässä. Kuuleminen voidaan järjestää niin, ettei asianomistaja edes näe epäiltyä. Huomattavaa vastaan tulemista merkitsee myös se, että asianomistajan ei jatkossa yleensä enää tarvitsisi mennä hovioikeuskäsittelyyn, koska hovioikeudessa käytetään käräjäoikeudessa tehtyä tallennetta.

4. Esitutkintayhteistyön kehittäminen

a) Tutkintasuunnitelmia koskeva ehdotus (ETL 3:3a)

Työryhmä haluaa parantaa tutkintasuunnitelman asemaa ja lisätä niiden tekemistä. Voidaan epäillä, saavutetaanko tutkintasuunnitelmalla ja sen päivittämisellä useinkaan sellaisia etuja käsittelyn myöhemmässä vaiheessa, jotka kumoaisivat sen laatimisen vaatiman työn ja ajanhukan. Tutkinnan aikana tulee todennäköisesti eteen tilanteita, joissa alkuperäisestä suunnitelmasta joudutaan poikkeamaan. Esim. epäillyn muuttuva suhtautuminen asiaan (esim. tunnustaminen) voi muuttaa tutkinnan sisältöä olennaisesti. Aika-arvioiden esittäminen on haasteellista, koska asian edistymisen usein riippuu paljon muustakin kuin tutkijan tekemisistä. Syyttäjän ottaminen mukaan tutkintasuunnitelman tekemiseen vie luonnollisesti hänen työaikaansa, joka on pois muusta työstä. Työtapa, jossa joutuu toistuvasti perehtymään samaan asiaan, ei ole yleensä kovin tehokas. Pääkäsittelyn aikatauluttaminen on tuomioistuimen tehtävä ja tutkintasuunnitelmalla voi olla vain sen tekemistä avustava funktio. Tutkintasuunnitelman suora hyödyntäminen tuomioistuimessa jäisi vähäiseksi. Tuomioistuin saa aikanaan esitutkinnan valmiina pakettina.

b) Loppulausuntoa koskeva ehdotus (ETL 10:1)

Työryhmä esittää lisäpanostusta esitutkinnan loppulausuntomenettelyyn nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Siihen voidaan yhtyä, että loppulausuntomenettely ei nykyisellään toimi erityisen hyvin. Toisinaan myös näkee, että tuomioistuimen pyytämässä kirjallisessa ennakkovastauksessa on kerrottu samat asiat kuin esitutkinnan loppulausunnossa. Kuitenkin avustaja voi laskuttaa niistä kahteen kertaan.

Asianmukaisen loppulausunnon edellytyksenä on, että epäillyllä on lakimiesavustaja. Näin ei esitutkintavaiheessa aina vielä ole. Epäillyllä ei ole velvollisuutta myötävaikuttaa syyllisyytensä selvittämiseen. Epäillyllä ja sitä kautta hänen avustajallaan ei välttämättä ole halua asian

perusteelliseen selvittämiseen. Enemmistössä tapauksista epäilty on syyllinen eikä hänen intressissään tällöin ole asian mahdollisimman sujuva selvittäminen. Jos loppulausuntoa ei saada tai jos sen laatu on heikko, valuvat panostukset loppulausunnon laatimiseen pitkälti hukkaan.

Jos syyttäjä otetaan mukaan loppulausuntovaiheessa, vaatii se tietenkin syyttäjältä aikaa, joka on pois muista töistä. Jos asianosaisten avustajat otetaan nykyistä enemmän mukaan esitutkintaan, tietää se luonnollisesti lisälaskutusta. Jo nykyään epäillyn avustajat ovat enenevästi läsnä päämiehensä kuulustelussa. Tästä läsnäolosta näkyvänä merkinä on tosin usein vain avustajan allekirjoitus ja vastaus "ei ole" , kun avustajalta kysytään, onko tällä kysyttävää.

Loppulausuntomenettelyn hyödyt voivat olla haittoja suuremmat lähinnä suurissa ja monimutkaisissa asioissa, joissa myös epäillyn avustaja on valmis panostamaan loppulausuntoon asian selvittämisen näkökulmasta. Keskeistä on, että saavutettaisiin yksimielisyys esitutkinta-aineiston riittävydestä niin, ettei lisätutkintapyyntöjä tarvitsisi enää myöhemmässä vaiheessa tehdä. Jos siitä huolimatta myöhemmässä vaiheessa pyydetään lisätutkintaa, se voisi näkyä avustajan palkkiossa. Toki on huomattava se mahdollisuus, että pääkäsittelyssä tulee ilmi jotain sellaista uutta, johon avustajakaan ei ole voinut varautua. On muistettava, että myös tuomioistuimen pyytämällä kirjallisella ennakkovastauksella on keskeinen merkitys pääkäsittelyyn valmistauduttaessa. Prosessin etupainotteisuus on lähtökohtaisesti hyvä asia, mutta ei saisi kuitenkaan käydä niin, että oikeudenkäynnin painopiste siirtyy esitutkintavaiheeseen.

c) Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvollisuutta koskeva ehdotus (ETL 5:3)

Syyttäjän tiiviimpi osallistuminen esitutkintaan epäilemättä parantaa esitutkinnan onnistumismahdollisuuksia ja myöhemmin helpottaa syyttäjän omaa syyteharkintaa. Kysymys on kuitenkin myös syyttäjätalouden riittävydestä. Syyttäjälaitos on jo tällä hetkellä paineessa suuren asiamäärän ja asioiden vaikeutumisen takia.

Samanaikaisesti pystyy hallitsemaan rajallisen määrän asioita. On työlästä ja turhauttavaakin, jos joutuu toistuvasti palauttamaan mieleensä samaa asiaa. Näin käy sitä todennäköisemmin, mitä pidempi aika on kulunut siitä, kun kyseistä asiaa on viimeksi joutunut käsittelemään. Se, että joutuu pomppimaan asioista toiseen, vaikeuttaa myös mahdollisuuksia keskittyä johonkin vaativaan ja aikaavievään tekeillä olevaan syyteharkintaan. Selvää on, ettei asiaan tarvitse välttämättä perehtyä uudestaan kokonaisuudessaan ja esim. omat muistiinpanot voivat helpottaa perehtymistä. Toistoa on kuitenkin vaikeaa kokonaan välttää. Myös tutkijoiden ja syyttäjien vaihtuvuus aiheuttaa haasteita esitutkintayhteistyölle.

Tutkijat, tutkinnanjohtajat ja syyttäjät ovat tietenkin parhaita asiantuntijoita siinä, missä määrin ja millaisissa asioissa syyttäjän on tarkoituksenmukaista osallistua esitutkintaan.

5. Sovittelumahdollisuudesta ilmoittamista koskevat ehdotukset (ETL 4:16 ja 4:18)

.
-
6. Ns. putkakuolemia ja poliisin voimankäyttötilanteita koskevat ehdotukset (ETL 2:4 ja 5:1)

.
-
7. Tarve ja edellytykset syyttäjän vaitiolo-oikeudesta säätämiseksi (mietinnön liite 2)

.
-
8. Muut mietinnössä käsitellyt asiat

a) **Velvollisuus esitutkinnan toimittamiseen ja selvittämisvelvollisuuden laajuus**

-

b) **Syyteneuvottelun kehittäminen**

-

c) **Perusteluvelvollisuus syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen sekä tuomioistuimen ratkaisussa**

-

d) **Rikosasioiden valmistelu käräjäoikeudessa**

-

e) **Preklusio rikosasioissa**

Preklusio rikosasioissa voisi tehostaa rikosprosessia. Mietinnössä esitetyillä perusteilla sitä ei kuitenkaan voitane ottaa käyttöön.

f) **Adheesioperiaate**

Suomessa rikosprosessissa voidaan käsitellä myös rikokseen perustuvia yksityisoikeudellisia vaatimuksia. Työryhmä ei esitä tähän muutosta. Työryhmän kantaan on helppo yhtyä. Korvausasioiden käsitteleminen rikosprosessissa on yleensä järkevää prosessiekonomian kannalta ja palvelee myös asianomistajan etua.

g) **Uhridirektiivin täytäntöönpano toisessa jäsenvaltiossa asuvien uhrien oikeuksien osalta**

-

9. Ehdotusten vaikutukset, mukaan lukien arvio mahdollisesta tuottavuuden lisääntymisestä sekä vaikutukset ICT-järjestelmiin

On epävarmaa, tehostavatko työryhmän ehdotukset rikosasioiden käsittelyä ja lyhentävätkö ne rikosten kokonaiskäsittelyaikoja. Pikemminkin voi käydä niin, että käsittelyajat pitenevät, ainakin jos tarvittavia lisäresursseja ei saada. Lisäresurssien tarvetta on hyvin vaikea arvioida, koska kysymys on yleensä suurehkolle työntekijämäärälle lankeavasta lisätyöstä. Tarpeen arvioiminen henkilötyövuosina on näin ollen vaikeaa.

Mietinnössä on arvioitu ehdotettujen toimenpiteiden kustannusvaikutuksia rikosprosessiketjun toimijoiden hallinnonalalle. Arviot eivät näyttäisi olevan ainakaan yläkanttiin. Lisäksi on huomattava, että edunvalvojille valtion varoista maksettavat palkkiot tulisivat kasvamaan. Lisäksi avustajien kasvava osallistuminen esitutkintaan näkyisi kohonneina oikeusavun kustannuksina.

10. Muuta

Työryhmän mietinnön nimenä on Rikosprosessin tehostaminen. Tehostaminen on terminä sangen monitahoinen. Yksinkertaisimmillaan sillä voidaan tarkoittaa, että jokin asia tehdään aikaisempaa nopeammin. Voidaan puhua myös asian vauhdittamisesta. Voidaan pyrkiä siihen, että samat tulokset saavutetaan aikaisempaa vähemmällä työllä, tai että samalla työllä saavutetaan enemmän.

Rikosprosessin tehostaminen on tässä yhteydessä nimenä kuitenkin jossain määrin harhaanjohtava. Kaikki mietinnössä esitetty ei ole rikosprosessin tehostamista. Kaikkien ehdotusten ei voi katsoa johtavan rikosprosessin tehostamiseen, ainakaan jos tehostamisella tarkoitetaan rikosasioiden kokonaiskäsittelyajan lyhentämistä. Kuten työryhmä itsekin toteaa, ehdotusten taustalla on useilta tahoilta tulleita ehdotuksia rikosprosessin kehittämiseksi. Työnimenä voitaisiin puhua myös jonkinlaisesta rikosprosessin "paikkaussarjasta".

Työryhmän ehdotukset ovat valtaosin kannatettavia maailmassa, jossa resurssit ovat rajattomat. Rajallisten resurssien maailmassa kannatettavuus riippuu paljolti siitä, saadaanko niiden toteuttamiseen riittävät lisäresurssit.

Työryhmän ehdotusten vaikutus rikosprosessin tehostamisen kannalta jää vaatimattomaksi. Tämä ei ole yllättävää. Rikosprosessi toimii (annetuilla voimavaroilla) jo nykyisin sangen tehokkaasti. Prosessia tehostavia muutoksia on vaikea esittää ilman, että puututtaisiin jonkun osapuolen (ihmis) oikeuksiin.

Timo Antero Lehtonen